

An illustration featuring a tall, dark, vertical structure with a staircase. Four white female figures are positioned at different levels of the structure, appearing to climb. The structure is composed of dark brown and grey blocks. There are four orange-tinted platforms or steps. The background is a light teal color with several stylized, pink, fluffy clouds. The overall style is modern and graphic.

VROUWEN IN DE LOKALE POLITIEK

zij-kant

de progressieve vrouwenbeweging

Verkiezingsdossier 2018

1.

WAT ZEGT
DE WET?

1. Wat zegt de wet?

Wat zegt het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet?

Het Gemeente- en het Provinciedecreet en de Brusselse ordonnantie van 2005 hebben de samenstelling van de kieslijsten voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen vastgelegd voor wat de vertegenwoordiging van vrouwen en mannen betreft.

2.

WAT ZEGT
DE REALITEIT?

Voor de verkiezingen van 14 oktober 2018 betekent dit concreet:

- Evenveel vrouwelijke kandidaten op de lijsten als mannelijke.
- Vermits lijsten uit een oneven aantal kandidaten bestaan, mag het verschil tussen het aantal vrouwelijke en mannelijke kandidaten niet groter zijn dan één.
- Op plaats één en twee geen kandidaten van hetzelfde geslacht.
- In Wallonië en Brussel is dit ritssysteem voor de eerste keer van toepassing op de hele lijst.

3.

TUSSEN DROOM
EN DAAD

Wat zegt de grondwet?

De grondwet waarborgt de gelijke toegang van vrouwen en mannen tot de door de verkiezing verkregen (openbare) mandaten. Art.11 bis vermeldt dat alle uitvoerende organen personen van verschillend geslacht moeten tellen.

4.

#MAAKPLAATS

Voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen betekent dit dat in de nieuwe provinciale deputaties, de schepen-colleges, de raden voor maatschappelijk welzijn, de vaste bureaus van de OCMW's en de uitvoerende organen van elk ander interprovinciaal, intercommunaal of binnengemeentelijk territoriaal orgaan dus ten minste één vrouw en één man moeten zetelen.

5.

#STEMVROUW

2. Wat zegt de realiteit?

De pariteit op de lijsten die de wet vereist, wordt allerm minst weerspiegeld in de samenstelling van de politieke organen. Aan de hand van de overheidsgegevens in databank Pinakes **maakte zij-kant een diepgaande analyse van de vertegenwoordiging van vrouwen op gemeente- en provincieniveau volgens de situatie in augustus 2017.**

Eerst en vooral geldt: **hoe hoger het machtsniveau, hoe minder vrouwen.** Zo tellen de Belgische OCMW-raden 50% vrouwelijke raadsleden, met 48% vrouwen in het Vast Bureau en 40% vrouwelijke OCMW-voorzitters.

Met 37% vrouwen (inclusief voorzitters) scoren de Belgische gemeenteraden slechter dan de OCMW-raden. In 5% van de gemeenten zitten evenveel vrouwen als mannen in de gemeenteraad. Slechts 8% van de gemeenten tellen meer vrouwelijke dan mannelijke raadsleden.

De slechtste Belgische leerling is de gemeente Daverdisse met geen enkel vrouwelijk gemeenteraadslid. In Vlaanderen scoort Langemark-Poelkapelle het slechtst met 13% vrouwen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

hangt Sint-Agatha-Berchem onderaan het lijstje met 26% vrouwen.

In het schepencollege zijn vrouwen nog sterker in de minderheid. Zo is **één op de drie schepenen** (34%) een vrouw. In 12% van de gemeenten zitten evenveel vrouwen als mannen in het schepencollege, 11% telt een vrouwelijke meerderheid.

Slechtst scorende Belgische gemeentes zijn Heist-op-den-Berg, Sint-Pieters-Leeuw, Zaventem, Oudenaarde, Tienen, Tongeren en Turnhout waar amper één van de acht schepenen een vrouw is. In 2% van de gemeenten zetelt geen enkele vrouwelijke schepen, maar is de burgemeester een vrouw.

Op het hoogste gemeentelijke niveau zijn vrouwen nog afwezig. Slechts **één op de zes burgemeesters** (16%, inclusief waarnemende burgemeesters) is een vrouw.

Deze ondervertegenwoordiging van vrouwen in de uitvoerende functies is ook duidelijk op provincieniveau. Terwijl de provincieraden nog 41% vrouwen (en 40% vrouwelijke voorzitters) tellen, is **één op de drie gedeputeerden** (29%) en amper **één op de tien gouverneurs** (enkel in de provincie Antwerpen) een vrouw.

In de gemeenten:

16%

BURGEMEESTERS
(98 op 614)

34%

SCHEPENEN
(1.161 op 3.415)

BHG 10%
Vlaanderen 15%
Wallonië 16%

Wallonië 31%
Vlaanderen 35%
BHG 40%

37%

GEMEENTERAADSLEDEN
(3.724 op 10.066)

Vlaanderen 36%
Wallonië 37%
BHG 44%

50%

OCMW-RAADSLEDEN
(2.890 op 5.779)

BHG 39%
Wallonië 50%
Vlaanderen 51%

In de provincies:

29%

GEDEPUTEERDEN
(15 op 52)

Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen	17%
Waals-Brabant	25%
Vlaams-Brabant	33%
Henegouwen, Luik	40%
Luxemburg, Namen	50%

Vlaanderen	20%
Wallonië	41%

41%

PROVINCIERAADSLEDEN
(213 op 519)

Namen	15%
Waals-Brabant	30%
West-Vlaanderen	36%
Luik	37%
Antwerpen	41%
Luxemburg	45%
Limburg, Vlaams-Brabant	46%
Henegouwen	47%
Oost-Vlaanderen	48%

Wallonië	36%
Vlaanderen	43%

In de bovenlokale machtsregio's heerst diezelfde regel: ondanks de betere vertegenwoordiging van vrouwen in het Vlaams (42%), Brussels (42%), Waals (41%) en federaal (39%) parlement, kunnen we bijna spreken van een mannenbastion in de Vlaamse (33%), Waalse (29%) en zeker in de federale (22%) regering. Enkel de Brusselse regering kent een v/m-evenwicht.

3. Tussen droom en daad

Het mag duidelijk zijn: tussen droom en daad staan deze keer geen wetten in de weg, maar wel praktische bezwaren. Tijdens de vorige gemeenteraadsverkiezingen van 2012 telden de kieslijsten evenveel vrouwen als mannen, en wisselden de geslachten elkaar netjes af op de eerste twee plaatsen. Deze pariteit is immers wettelijk verplicht. Nochtans is die **gendergelijkheid op de lijsten niet terug te vinden** in de effectieve mandaten, zo blijkt uit voorgaande cijfers. Bij de verkiezingen werden er niet alleen minder vrouwen verkozen, maar maakten ze ook minder aanspraak op een uitvoerend mandaat als schepenen of gedeputeerde. Op deze manier wordt meer dan de helft van

de bevolking anno 2017 nog steeds niet evenwichtig vertegenwoordigd op het lokale politieke beleidsniveau.

Hoe komt dit? Dat er geen bekwame vrouwen te vinden zijn is nonsens en intellectueel oneerlijk. Wel staan vrouwen gemiddeld **lager op de lijsten dan mannen**. In 2012 werd 80% van de lijsten aangevoerd door mannelijke lijsttrekkers. Een eerste blik op de lijsten van 14 oktober 2018 leert ons alvast dat geen enkele vrouw een lijst zal trekken in de stad Antwerpen. In Gent zullen hooguit twee van de zes lijsttrekkers vrouwen zijn. Dat heeft gevolgen: zo toont o.m. een studie van de UGent aan dat minder gemotiveerde of geïnformeerde kiezers vaker een lijststem of een stem op de lijsttrekkers uitbrengen. Omdat meer mannen dan vrouwen de lijsten trekken, is dit een eerste oorzaak van onevenwicht in de mandaten.

Natuurlijk speelt het aantal voorkeursstemmen van de kandidaten een grote rol. Dit geldt zeker voor kleinere kiesomschrijvingen zoals bij de gemeenteraadsverkiezingen. Zo slagen bekende politici erin om over andere kandidaten hoger op de lijst te springen, simpelweg door hun grote aantal voorkeursstemmen. Die **voorkeursstemmen gingen traditioneel nog vooral naar**

mannen. Niet zo heel lang geleden hadden zij immers het politieke speelveld grotendeels voor zich alleen, en ervaring en zichtbaarheid spelen bij deze stemmen de grootste rol. Politieke partijen spelen in op dit herkenningseffect bij de kiezer, en zetten hun oude getrouwen vooraan op de lijst. De top wordt dan ook nog steeds gevormd door politici die in het verleden een functie als burgemeester, schepen, minister, voorzitter of fractieleider uitoefenden.

Tot slot mag ook de **rol van het *old boys network*** niet onderschat worden wanneer de zetels verdeeld worden na de verkiezingen. Mannen domineren nog steeds de politieke arena waardoor vrouwen minder gezien én gehoord worden.

4. #MaakPlaats

Deze analyse van **zij-kant** bewijst dat de gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in de lokale politiek nog niet voor vandaag is. Maar misschien wel voor de nieuwe gemeente- en provincieraden die op 1 januari 2019 zullen aantreden. Het is dus hoog tijd dat mannen plaats maken voor hun vrouwelijke collega's.

Politieke partijen hebben hierin een belangrijke verantwoordelijkheid.

zij-kant roept op om bij de lijstvormingen in Vlaanderen – zoals dit al in Brussel en Wallonië beslist is - het ritssysteem toe te passen voor de volledige lijst zodat er niet alleen evenveel vrouwen als mannen op de kieslijsten staan, maar ze ook gelijk verdeeld zijn over de plaatsen. Bovendien moeten partijen actief op zoek gaan naar meer vrouwelijke lijsttrekkers. Tijdens de campagne moeten de middelen gelijkwaardig ingezet worden voor de vrouwen en de mannen op de lijst.

5. #StemVrouw

Als kiezers hebben we de sleutel in handen. Hoe meer voorkeursstemmen politica's krijgen, hoe meer kans dat ze verkozen worden. En hoe meer stemmen, hoe groter de kans op een uitvoerend mandaat als schepen. Als we met z'n allen vrouwelijk stemmen, kunnen we er samen voor zorgen dat het *old boys network* uitgespeeld raakt. De vorige gemeenteraadsverkiezingen in 2012 tonen echter duidelijk aan dat - ondanks de impact van onze Stem vrouw-campagne - er

een groot verschil was tussen het aantal verkozen vrouwen (37%) en het aantal vrouwen in de uitvoerende functies (34% is schep en, 16% is burgemeester). Bij de stap van verkozen raadslid naar uitvoerend schep en burgemeester moeten vrouwen in 2018 meer kansen krijgen.

Hier heeft de overheid ook een rol te spelen. In een naar gendergelijkheid strevende samenleving is het niet meer dan normaal dat de politiek haar verantwoordelijkheid neemt en het v/m-evenwicht in de bestuursfuncties verder invoert en bewaakt, net zoals ze dat nu al doet op de kieslijsten. Een eerlijke quotaregeling die verder gaat dan de wettelijke verplichting dat beide geslachten moeten vertegenwoordigd zijn is nodig bij de toekenning van de uitvoerende mandaten.

zij-kant pleit daarom voor een eenvoudige, maar des te sterkere maatregel: de pariteit in alle uitvoerende bestuursorganen. 50/50 dus, of het nu gaat om een schepencollege of een deputatie.

Onze voorstellen voor een gemeentelijk gelijkekansenbeleid

Een genderbeleid in elke gemeente

Elke stad en gemeente moet een schepen van gelijke kansen hebben, vindt **zij-kant**. Het KB dat bepaalt dat in elke overheidsdienst, dus ook op het gemeentelijke niveau, een gelijkekansenplan moet worden opge-
maakt, dateert al van 1990. Maar ook in de afgelopen legislatuur zijn er
nog steeds gemeenten die niet aan de wettelijke verplichtingen voldoen.
Een gemeentelijk gelijkekansenbeleidsplan moet daarom vanaf januari
2019 in elke gemeente realiteit worden.

Een gemeentelijk gelijkekansenbeleid is een horizontaal en geïntegreerd beleid

Het beleid rond gelijke kansen moet op elk niveau en elke bevoegdheid
ingeschreven staan. Een gelijkekansenambtenaar, een gelijkekansenraad
en een schepen voor gelijke kansen geven dit lokale gelijkekansenbeleid
vorm. Vanzelfsprekend wordt er een genderbudget voorzien voor de ont-
wikkeling van het gelijkekansenbeleid.

Een gendergericht gemeentelijk personeelsbeleid

zij-kant vraagt dat in gemeentelijke jury's en examencommissies vrouwen
en mannen evenredig vertegenwoordigd zijn. Het lokaal personeelsbeleid
moet vrouwelijke ambtenaren extra motiveren om promotiekansen te grij-
pen. En ook de advertenties bij nieuwe aanwervingen moeten aantrekke-
lijk zijn voor vrouwen.

zij-kant pleit ook voor pariteit in gemeentelijke overleg- en adviesraden.

Betere en meer kinderopvang

De gemeentelijke overheid is de aangewezen instantie voor de organisatie
van kwaliteitsvolle en flexibele kinderopvang, zowel dagopvang voor de
allerkleinsten, als buitenschoolse opvang voor jonge kinderen en jeugd-
en sportclubs voor jongeren. Een centraal loket kinderopvang moet het
ouders makkelijker maken om snel de gepaste opvang te vinden.

zij-kant pleit ook voor lokale ' tienerclubs ' in elke gemeente waar jongeren hun eigen vrijetijdsbesteding kunnen organiseren. In schoolvakanties moeten gemeentelijke speelpleinen en sportkampen onder begeleiding zorgen voor een ontspannen vakantiesfeer.

Bijzondere aandacht voor eenoudergezinnen

zij-kant wil dat de gemeentelijke overheid meer kansen creëert voor eenoudergezinnen via aangepaste tewerkstellingsinitiatieven en sociale economieprojecten, betaalbare en nabije kinderopvang en gratis openbaar vervoer.

Ook het verenigingsleven en het lokaal cultuurbeleid kunnen partners zijn in een gemeentelijk kansenbeleid dat oog heeft voor meer kwetsbare inwoners. Armoedebestrijding is een fundamentele opdracht van elk lokaal bestuur.

Centraal meldpunt geweld

Vlaanderen heeft een centraal meldpunt inzake geweld, 1712. Wie dit nummer belt, wordt doorverwezen naar een lokale hulpverleningsinstansie. De gemeentelijke overheid kan bijdragen tot de kordate aanpak van geweld.

Politie, justitie en welzijnsorganisaties moeten op gemeentelijk niveau samenwerken om ook in de kleinste gemeenten een ketenaanpak te realiseren voor intrafamiliaal geweld. De Family Justice Centers in de centrumsteden kunnen uitgebreid worden met satelliet-centra in andere gemeenten. Ook tegen openbaar geweld moeten gemeenten streng optreden.

Discriminatie aanpakken

In alle centrumsteden bestaan lokale contactpunten discriminatie, waar wie zich gediscrimineerd voelt terecht kan om melding te doen. **zij-kant** vraagt dat elke gemeente de nodige informatie verspreidt om deze meldpunten bekend te maken.

Sociale veiligheid

De gemeentelijke overheid is verantwoordelijk voor de openbare veiligheid van haar inwoners. In de ruimtelijke ordening moet aandacht zijn voor het verminderen van onveiligheidsgevoelens. We denken dan aan voldoende straatverlichting, camera's, veilige stopplaatsen voor openbaar vervoer, doordachte aanplantingen,...

COLOFON

Vrouwen in de lokale politiek

© zij-kant, de progressieve vrouwenbeweging

Grasmarkt 105 bus 43
1000 Brussel
02/552 02 62
info@zij-kant.be

Eerste druk: 2018

Illustraties: Charlotte Vanderputte

